

Jak pragmaticky zvládnout novou povinnost ochrany oznamovatelů

Vláda schválila návrh zákona o ochraně oznamovatelů protiprávních jednání (whistleblowerů). Návrh nyní projednává Parlament. Zákon počítá s nezávislým prošetřením podezření na protiprávní jednání nejpozději do třiceti dnů od oznámení. Při nedodržení povinností hrozí až milionové pokuty. Změny se dotknou nejen státní správy, ale také tisíců firem, z nichž některé už zřizují takzvané etické linky, které budou k oznamování protiprávních jednání sloužit.

Návrh zákona, který má být národní úpravou směrnice Evropské unie, **musí nabýt platnosti nejpozději do 17. prosince letošního roku**. Zákon má poskytnout právní ochranu lidem, kteří informují o poškození veřejného zájmu, o němž se dozví v zaměstnání nebo v souvislosti s ním. Spáchané či plánované nepravosti se mohou týkat veřejných zakázek, finančních služeb, praní peněz, ale třeba i ochrany životního prostředí.

NOVÉ POVINNOSTI PŘEHLEDNĚ

Nová právní úprava přináší řadu povinností. Připravili jsme pro vás přehled těch nejdůležitějších. Níže naleznete také užitečná doporučení, která vám pomohou tyto povinnosti zvládnout a současně posílit kontrolu nad případnými riziky.

KOHO SE NOVÉ POVINNOSTI TÝKAJÍ?

Nové povinnosti se nedotknou jen státních organizací či velkých nadnárodních koncernů. Vnitřní oznamovací systém budou muset zřídit všechny **firmy a organizace s 25 a více zaměstnanci**. A dále také veřejní zadavatelé, s výjimkou obcí do 5 000 obyvatel. Nová povinnost se tak dotkne většiny firem a organizací.

JAKÉ SANKCE HROZÍ ZA NEDODRŽENÍ POVINNOSTÍ?

Za nedodržení povinností vyplývajících ze zákona mají hrozit vysoké pokuty – až milion korun nebo 5 % z čistého obrátu za poslední ukončené účetní období.

Vysoké pokuty však nejsou jediným negativním dopadem nedodržení stanovených povinností. V poslední době se klade čím dál tím větší důraz na dodržování principů společenské odpovědnosti firem a dobré vztahy s klíčovými partnery a veřejností. Porušování povinností spočívajících v ochraně oznamovatelů může odradit dosavadní i potenciální partnery od spolupráce a poškodit reputaci společnosti.

CO JE VNITŘNÍ OZNAMOVACÍ SYSTÉM ČI ETICKÁ LINKA?

Podnikům i dalším subjektům přibude povinnost zavést takzvaný vnitřní oznamovací systém, resp. tzv. etickou linku. Tím jsou myšleny bezpečné postupy pro přijímání a včasné prošetření oznámení.

Systém musí především utajit totožnost oznamovatelů. **Úkolem číslo jedna bude výběr příslušné osoby, která dostane na starost přijímání oznámení a jejich nestranné prošetřování**. Nikdo jiný se nebude moci s oznámeními seznamovat. Tato osoba by měla být důvěryhodná a proškolená v postupech správy a šetření oznámení.

KDO MŮŽE OZNÁMENÍ PODAT?

Okruh oznamovatelů – tedy osob chráněných zákonem – je velmi široký. Kromě zaměstnanců to mohou být i uchazeči o zaměstnání, stážisté, členové představenstva či dozorčí rady. Oznamovat mohou i ale dodavatelé nebo zájemci o zakázku.

Je proto důležité, aby možnost podat oznámení byla snadno dostupná všem uvedeným subjektům. Efektivním řešením je zabezpečený internetový formulář na stránkách společnosti.

JAK LZE OZNÁMENÍ PODAT A DO KDY MUSÍ BÝT VYŘÍZENO?

Oznamovat musí být možné podat písemně, telefonicky i osobně. Oznamovatel získá právo znát závěry šetření do třiceti dnů od oznámení. V odůvodněných případech lze tuto lhůtu prodloužit.

Chod vnitřního oznamovacího systému dokážou usnadnit internetové aplikace. **Dnešní technologie umožňují rychlé a jednoduché zavedení takzvané etické linky, která slouží pro podání oznámení a zároveň plní funkci helpdesku či komunikační platformy.** Aplikace pomůže hlídat lhůty, ať už bylo oznámení podáno prostřednictvím aplikace nebo např. telefonicky a do aplikace následně zaevidováno administrátorem. Tato určitá centralizace také přispívá k ochraně osobních údajů oznamovatelů. Těm zase nástroj umožní upozornit na problémy a rizika ve firmě prostřednictvím zabezpečeného formuláře. Užitek tak získají jak oznamovatelé, tak samotné firmy tím, že budou mít svoje rizika více pod kontrolou.

MŮŽE OZNAMOVATEL SVOJE OZNÁMENÍ SMĚŘOVAT I VNĚ FIRMY?

Oznamovatel se bude moci obrátit i přímo na Ministerstvo spravedlnosti. Také z tohoto důvodu je v zájmu firem, aby jejich vnitřní oznamovací systém byl důvěryhodný a jednoduchý. Protože jinak ho oznamovatelé nejspíš nevyužijí a obrátí se rovnou na ministerstvo.

JAK LZE NOVOU POVINNOST VYUŽÍT PRO ZLEPŠENÍ ŘÍZENÍ PODNIKOVÝCH RIZIK?

Podvodníci používají stále sofistikovanější metody, jak někoho napálit. Ať už jde o krádeže nebo zpronevěry firemního majetku, neoprávněné slevy pro dodavatele nebo získávání neoprávněného prospěchu od dodavatelů, podvodníci mohou připravit firmy o spoustu peněz i dobrou pověst. Riziko podvodu nebo jiného nežádoucího jednání byste tedy rozhodně neměli podceňovat.

Preventivní mechanismy nemusí v konkrétních případech podvodům zabránit. Proto je důležité, abyste zavedli postupy, které umožní podvody odhalovat. Postupů, kterými lze podvody odhalit, je více. Doporučujeme, abyste je vhodně kombinovali tak, aby vybalancovaly přínosy a vynaložené náklady. Jedním z nákladově efektivních nástrojů detekce podvodů a nežádoucího jednání je zavedení vnitřního oznamovacího systému, resp. tzv. etické linky.

Zavedením etické linky získáte účinný prostředek pro příjem informací o možných rizicích nebo dokonce podvodech a budete tak na ně schopni včas reagovat.

CO BY FIRMY A ORGANIZACE MĚLY UDĚLAT?

Pro firmy a organizace bude klíčové, aby stihly zavést vnitřní oznamovací systém do konce března příštího roku. **Nejpozději od 1. dubna 2022 budou muset disponovat funkčním a bezpečným systémem pro přijímání oznámení.** Klíčovými kroky pro splnění povinnosti je:

- ▶ nastavit a zdokumentovat postupy pro přijímání, správu a šetření oznámení, včetně postupů pro ochranu osobních údajů oznamovatelů,
- ▶ zavést bezpečné kanály a nástroje pro přijímání oznámení, tzv. etickou linku
- ▶ určit tzv. příslušné osoby, které se budou s oznámeními seznamovat a prošetřovat a
- ▶ zvýšit povědomí zaměstnanců a dalších relevantních osob o firemním „etickém kodexu“ a o možnosti podat oznámení.

MŮŽE S NOVÝMI POVINNOSTMI POMOCI TAKÉ EXTERNÍ PARTNER?

Vnitřní oznamovací systém může spravovat jak zaměstnanec společnosti, tak externí firma. U zaměstnance je třeba dobře zvážit, komu roli přidělit s ohledem na možný střet zájmů. Toto u externího poskytovatele většinou odpadá. Další výhodou externího zajištění je nižší riziko prozrazení totožnosti oznamovatelů.

JAKÉ JE CENA ETICKÉ LINKY?

Roční náklady za provoz etické linky a příjem telefonátů budou do deseti tisíc korun.

Rádi Vám představíme možnosti firemní etické linky a navazujících procesů. Obraťte se na nás a společně vymyslíme to nejlepší řešení pro vaši společnost.

Ondřej Šnejdar, Partner

e ondrej.snejdar@bdo.cz

m +420 777 312 365

Stanislav Klika, Director - RAS

e stanislav.klika@bdo.cz

m +420 604 226 734